SOSYAL POLİTİKA ÇALIŞMALARI DERGİSİ
AİLE ÖZEL SAYISI CİLT-2 HAZİRAN 2025 ISSN: 2148-9424 E-ISSN: 2651-4265
Araştırma Makalesi

KORUYUCU AİLE HİZMETİNDE ÇALIŞAN MESLEK ELEMANLARININ KORUYUCU VE BİYOLOJİK AİLEYE BAKIŞ AÇILARININ EKO-SİSTEM YAKLAŞIMIYLA İNCELENMESİ

Mehmet Emre MUTLUOĞLU[1]
Nilgün KÜÇÜKKARACA[2]

Öz

Koruyucu aile hizmet modeli, çocukların güvenli bir ortamda büyümelerini sağlarken, biyolojik aile bağlarının korunması açısından kritik bir öneme sahiptir. Bu araştırma, koruyucu ve biyolojik ailelerin rollerini, meslek elemanlarının bakış açısıyla ekolojik sistem yaklaşımına dayalı olarak incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma, amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilen, Ankara ve İzmir Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüklerinde görev yapan 14 meslek elemanıyla gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerle yürütülmüştür. Araştırma ekolojik yaklaşım perspektifinde, mikro düzeyde biyolojik ailenin çocuğun kimlik ve aidiyet duygusunun temel kaynağı olduğu, ancak ekonomik sıkıntılar ve psikolojik sorunlar nedeniyle bu bağın zayıflayabileceğini göstermektedir. Koruyucu aileler ise, çocuklara sevgi dolu ve güvenli bir ortam sunarak duygusal gelişimlerini desteklemekte, ancak çocuğun geçmiş travmalarına dayalı zorluklarla karşılaşmaktadır. Mezzo düzeyde, biyolojik ve koruyucu aileler arasındaki iş birliği ve iletişim süreçlerinin güçlendirilmesi gerektiği, rehberlik ve destek hizmetlerinin sürekliliği ile çocuğun gelişimi için daha etkili bir ortam yaratılacağı vurgulanmıştır. Makro boyutta ise, toplumsal algı ve kültürel normların koruyucu aile hizmetlerine etkisi üzerinde durulmuş, biyolojik ailelere yönelik sistematik destek programlarının geliştirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Meslek elemanlarının süpervizyon ihtiyaçları, hizmetin etkinliğini artıracak önemli bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Ekolojik yaklaşım ile koruyucu aile hizmetlerinin kalitesini artırmaya yönelik rehberlik sunumu, birey, aile ve çevre arasındaki etkileşimi güçlendirerek sürdürülebilir çözümler üretilmesine katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Biyolojik aile, ekolojik sistem yaklaşımı, koruyucu aile, meslek elemanları, psikososyal gelişim.*

---

[1]Uzm. Sosyal Çalışmacı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, E-posta: m.emremutluoglu@gmail.com, ORCID: 0000-0002-6172-0576
[2]Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, E-posta: nilgunkucukkara@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4344-1258

MUTLUOĞLU, M.E., KÜÇÜKKARACA, N. (2025). Koruyucu Aile Hizmetinde Çalışan Meslek Elemanlarının Koruyucu ve Biyolojik Aileye Bakış Açılarının Eko-Sistem Yaklaşımıyla İncelenmesi. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 25(Aile Özel Sayısı Cilt-2),415-448. DOI:10.21560/spcd.vi.1598436

EXAMINING THE PERSPECTIVES OF PROFESSIONAL STAFF WORKING IN FOSTER FAMILY SERVICES ON FOSTER AND BIOLOGICAL FAMILY WITH AN ECO-SYSTEM APPROACH

Abstract

The foster family service model is crucial for ensuring children grow up in a safe environment while maintaining biological family ties. This study explores the roles of foster and biological families from the perspectives of social workers, using the ecological systems approach. It is based on semi-structured interviews with 14 social workers from the Ankara and İzmir Provincial Directorates of Family and Social Services. At the micro level, findings reveal that the biological family is the primary source of a child's identity and belonging, but economic and psychological challenges may weaken this bond. Foster families provide a loving and secure environment, supporting emotional development while facing difficulties arising from children's past traumas. At the mezzo level, strengthening collaboration and communication between biological and foster families is highlighted as essential. Consistent guidance and support services are emphasized for creating a more effective developmental environment for children. At the macro level, societal perceptions and cultural norms significantly influence foster care services. The study underscores the need for systematic support programs for biological families. Additionally, the study identifies supervision for social workers as a critical factor in enhancing service effectiveness. Strengthening interactions between individuals, families, and their environments through an ecological approach can improve the quality of foster care services and contribute to sustainable solutions.

Key Words: *Biological family ecological systems approach, foster family, social workers psychosocial development.*

GİRİŞ

Koruyucu aile hizmeti, çocukların biyolojik ailelerinden ayrı kaldıkları süre boyunca, onları güvenli ve destekleyici bir ortamda yetiştirme amacını güden önemli bir bakım modelidir. Bu model, çocuğun fiziksel, duygusal ve sosyal gelişiminde olumlu katkılar sunmakla birlikte, biyolojik aileler ve koruyucu aileler arasındaki ilişkiyi dengeleyerek, çocukların gelişimini sürdürebilmelerini sağlamayı hedefler (Ervüz, 2022; Görgeç, 2011; Lockwood, Friedman & Christian, 2015; Salim, 2011). Bu çerçevede, koruyucu aile hizmetinde görev alan meslek elemanlarının, koruyucu aile hizmeti uygulamalarında karşılaştıkları zorluklar ve deneyimler, çocuğun yüksek yararını amaçlayan bir sürecin temelini oluşturur. Ekosistem yaklaşımı, bireylerin çevreleriyle etkileşimlerini sosyal hizmet pratiği içinde bütüncül bir şekilde ele alan bir kuramsal çerçeve sunar (Baykara Acar & Acar, 2002). Ekosistem yaklaşımıyla sistem içerisindeki bireylerin çevreleriyle etkileşimlerini göz önünde bulundurarak, meslek elemanlarının yaşadıkları deneyimleri derinlemesine incelemek, bu sürecin başarıya ulaşmasında kritik bir rol oynamaktadır (Danış, 2006).

Koruyucu aileler, mahkeme kararı ile koruma altına alınan, biyolojik ailesi tarafından bakımı sağlanamayan çocuklara kısa veya uzun süreli bakım sağlayan bireylerdir (Görgeç, 2011; Salim, 2011). Koruyucu aile hizmeti, kurum bakımı yerine aile ortamını sunarak çocuğun sağlıklı gelişmesini hedefler (Lockwood, Friedman ve Christian, 2015). Bu hizmetin amacı, çocuğun hem fiziksel hem de psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak, aynı zamanda ona sevgi ve güven duygusu kazandırmaktır (WHO, 2020). Ancak, koruyucu aile hizmeti, biyolojik ailelerle kurulacak bağların korunmasını da gerektiren karmaşık bir süreçtir. Bu süreçte, meslek elemanlarının, çocukların en iyi şekilde korunması için iki aile arasındaki dengeyi sağlaması oldukça önemlidir (Hardenstedt, Linde ve Ponart., 2024).

Türkiye' de koruyucu aile hizmeti, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından yürütülmekte olup, bu hizmetin temel amacı, çocukların aile ortamına en yakın koşullarda korunmasıdır (Ervüz, 2024). Koruyucu aile hizmetinin etkinliği, meslek elemanlarının biyolojik ve koruyucu ailelerle olan etkileşimlerini büyük ölçüde nasıl yönettiklerine bağlıdır. Meslek

elemanlarının bu etkileşim sürecindeki tutum ve algıları, hizmetin kalitesini doğrudan etkileyebilir. Dolayısıyla meslek elemanlarının, bu iki aile tipiyle çalışırken süreçte yaşananlara yönelik vermiş olduğu duygusal tepkiler ve karşılaştıkları zorluklar, hizmetin kalitesini etkileyen önemli faktörlerdir. Bu bağlamda, meslek elemanlarının bu sürece yaklaşımları, koruyucu aile hizmetinin başarısında belirleyici olabilmektedir (Hasenfeld, 2010). Ekosistem yaklaşımının, bireylerin çevresel faktörlerle olan etkileşimlerini ve bu faktörlerin birey üzerindeki etkilerini kapsamlı bir şekilde analiz etmesi, bu hizmetin kalitesini artırmaya yönelik önemli bir adım olarak kabul edilmektedir (Bronfenbrenner, 1979).Bu bağlamda ekosistem yaklaşımının, koruyucu ailelik alanındaki uygulamalara nasıl entegre edilebileceği araştırılmış ve bu alandaki uygulamalara yönelik farkındalık oluşturulmuştur (Danış, 2006; Kozaman ve Şengezer, 2013).

Koruyucu aile hizmetinin etkinliği, meslek elemanlarının biyolojik ailelerle ve koruyucu ailelerle kurdukları etkileşimlere bağlıdır ve bu etkileşimlerin başarısı, çocukların sağlıklı gelişimini sürdürebilmeleri için kritik bir rol oynamaktadır. Ancak, meslek elemanlarının bu süreci yönetirken karşılaştıkları zorluklar ve yaşadıkları duygusal tepkiler üzerine yapılan literatür taramaları sınırlı kalmakta, bu dinamiklerin derinlemesine incelenmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda, meslek elemanlarının deneyimlerinin ve karşılaştıkları zorlukların daha kapsamlı bir şekilde ele alınması, koruyucu aile hizmetinin kalitesini artırmak ve bu süreçte yaşanan zorluklara yönelik çözümler geliştirmek için kritik bir öneme sahiptir.

Bu araştırma, meslek elemanlarının deneyimlerini ekosistem yaklaşımı perspektifinde inceleyerek, koruyucu aile hizmetinin etkinliğini artırmak için önemli bilgiler sunmayı amaçlamaktadır. Ayrıca, meslek elemanlarının duygusal tepkileri, karşılaştıkları zorluklar ve bu süreçte geliştirdikleri stratejiler, gelecekteki uygulamalara yön verecek ve bu alanda yapılacak çalışmalara katkı sağlayacaktır. Koruyucu aile hizmetinin başarılı olmasını sağlamak, çocukların refahını ve sağlıklı gelişimini destekleyecek ve bu hizmetin etkinliğini artıracaktır.

Bu doğrultuda araştırmanın genel amacı, meslek elemanlarının koruyucu aile hizmetlerinde biyolojik ailelerle ve koruyucu ailelerle çalışırken yaşadıkları

deneyimleri, etkileşimleri ekosistem yaklaşımı perspektifinde derinlemesine keşfetmektir. Bu fenomenolojik araştırma, meslek elemanlarının bu etkileşimler sırasında karşılaştıkları duygusal tepkileri, zorlukları ve deneyimlerinin derinlemesine analizini sunmayı hedeflemektedir.

Bu genel amaçtan yola çıkarak oluşturulan alt amaçlar şunlardır:

- Koruyucu aile hizmetlerinde görev alan meslek elemanlarının, biyolojik ailelere ve koruyucu ailelere yönelik tutumlarını ve algılarını sistematik bir şekilde incelemek.
- Meslek elemanlarının koruyucu ailelerle çalışırken yaşadıkları zorlukları ve bu zorlukların meslek pratiklerine olan etkisini anlamak.
- Koruyucu ailelerin ve biyolojik ailelerin çocuğun refahı üzerindeki rolünü daha derinlemesine anlamak ve meslek elemanlarının bu ailelerle etkileşimlerini geliştirmeye yönelik stratejiler önermek.
- Meslek elemanlarının biyolojik ve koruyucu ailelerle etkileşimlerindeki güçlü ve zayıf yönleri belirleyerek, bu alanda gelecekte yapılacak çalışmalara katkı sağlamak.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, koruyucu aile biriminde görev yapan meslek elemanlarının koruyucu aileler ve biyolojik ailelerle olan çalışma deneyimlerini anlamlandırmayı ve görünür kılmayı amaçlayan nitel bir araştırmadır. Nitel araştırma yöntemi, sosyal olgulara doğrudan müdahale etmeden odaklanma ve derinlemesine inceleme olanağı sunmaktadır (Baltacı, 2017). Bu çalışmada, fenomenolojik yaklaşım benimsenmiş ve doğrudan bu deneyimlere sahip meslek elemanlarıyla derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir (Patton, 2002). Fenomenolojik yaklaşım, bireylerin belirli bir deneyimi nasıl algıladıklarını ve bu deneyime nasıl anlam verdiklerini incelemeye odaklanır.

Araştırmanın Çalışma Grubu

Çalışma grubunun büyüklüğü, nitel araştırmaların kalite ve doygunluk ilkelerine dayalı olarak belirlenmiştir. Literatürde, nitel araştırmalarda 5 ila 25 katılımcının yeterli olduğu öne sürülmekle birlikte (Creswell, 2008; Neuman,

2012; Patton, 2014; Rubin ve Babbie, 2016), bu araştırmada doygunluk noktasına ulaşana kadar görüşmelere devam edilmesi hedeflenmiştir. Araştırmanın katılımcıları, amaçlı örnekleme yöntemiyle belirlenen ve koruyucu aile hizmetinde deneyim sahibi 14 meslek elemanından oluşmaktadır. Katılımcıların demografik özellikleri; yaş dağılımı olarak 30-46 arasında olup, çoğunluk (8) 35-40 yaş aralığındadır. Meslek dağılımında ise psikologlar (5) ve sosyal hizmet uzmanları (5) en yaygın meslek gruplarını oluştururken, çocuk gelişimi uzmanları (3) ve sosyologlar (1) daha az temsil edilmektedir. 28497 sayılı Koruyucu Aile Yönetmeliğinin 4. Maddesinde sosyal çalışma görevlisinin hangi meslek gruplarından oluşabileceğinin netleştirildiği ancak sayıya ilişkin bir ifadenin yer almadığı görülmektedir (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2012). Bu sebeple söz konusu yönetmelikte koruyucu aile biriminde çalışan farklı meslek gruplarının sayısına ait bir sınırlamanın getirilmediği, psikolog ve sosyal hizmet uzmanlarının sayıca fazla olmasının tesadüfi olduğu anlaşılmaktadır. Bu çalışmada yer alan koruyucu aile biriminde görevli meslek elemanlarının cinsiyet dağılımı, sosyal hizmet alanında kadınların daha yaygın çalıştığı yönündeki literatürle uyum göstermektedir. Kadın çalışanların bu alanda ağırlıklı olması, toplumsal cinsiyet rollerinin ve meslek seçimlerindeki algıların bir yansımasıdır. Literatürde, sosyal hizmet ve bakım odaklı mesleklerin, kadınların doğuştan gelen bakım verme ve empati yetenekleriyle daha uyumlu olduğu düşünüldüğü için toplumsal olarak kadınlara uygun meslekler olarak algılandığı belirtilmektedir (Sar, 2021). Bu eğilim, kadınların bu alanlarda daha fazla temsil edilmesine yol açarken, erkeklerin sosyal hizmet mesleğinde daha az yer almasına neden olmaktadır (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2014). Katılımcıların mesleki deneyimleri 2 ile 11 yıl arasında değişmektedir. Katılımcıların yürüttüğü aktif dosya sayıları ise 30 ile 50 arasında değişmekte olup, çoğunluğu 38-42 dosya arasında yoğunlaşmaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Bilgileri

Katılımcı	Yaş	Cinsiyet	Meslek	Koruyucu Aile Biriminde Çalışma Süresi (Yıl)	Aktif Dosya Sayısı
Katılımcı 1	35	Kadın	Çocuk Gelişimci	7	42
Katılımcı 2	36	Kadın	Psikolog	8	38
Katılımcı 3	38	Kadın	Çocuk Gelişimci	7	40
Katılımcı 4	35	Kadın	Sosyal Hizmet Uzmanı	11	45
Katılımcı 5	37	Kadın	Psikolog	9	38
Katılımcı 6	38	Kadın	Psikolog	7	41
Katılımcı 7	46	Kadın	Sosyal Hizmet Uzmanı	8	40
Katılımcı 8	40	Kadın	Çocuk Gelişimci	5	40
Katılımcı 9	36	Kadın	Psikolog	7	40
Katılımcı 10	37	Kadın	Sosyolog	10	40
Katılımcı 11	32	Erkek	Sosyal Hizmet Uzmanı	13	40
Katılımcı 12	32	Kadın	Psikolog	10	50
Katılımcı 13	30	Erkek	Sosyal Hizmet Uzmanı	2	30
Katılımcı 14	30	Kadın	Sosyal Hizmet Uzmanı	2	32

Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanması aşamasında katılımcıları araştırma hakkında bilgilendirmek ve araştırmaya katılımları hakkında onaylarını almak üzere hazırlanmış olan "*Gönüllü Katılım Formu*" nu doldurmaları sağlanmış, ardından nitel veri toplamak amacıyla meslek elemanları için hazırlanmış olan "*Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu*" ile katılımcılarla derinlemesine görüşme yapılmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşme formu soruları hazırlanırken, hem sosyal hizmet alanında deneyimi olan profesyonellere hem de Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığında görevli olan ilgili birim çalışanlarına danışılmıştır. Bu sürecin ardından, görüşme formları literatürle desteklenerek etik kurul onayı alınmak üzere kurula sunulmuştur. Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Etik Kurulunun 11.06.2024 tarih ve 2024/11 sayılı etik kurul

onayı ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının 25.07.2024 tarih ve 12242673 sayılı oluru ile çalışmaya başlanmıştır. Bu süreç, katılımcıların deneyimlerini derinlemesine anlamak ve araştırmanın etik kurallara uygunluğunu sağlamak adına titizlikle yürütülmüştür. Yarı yapılandırılmış görüşme formu; demografik bilgiler, biyolojik aileye ilişkin deneyimler, koruyucu aileye ilişkin deneyimler ve öneriler başlıkları üzerine şekillenmiştir.

Veri Toplama Süreci

Araştırma kapsamında, Aile ve Sosyal Hizmetler Ankara ve İzmir İl Müdürlüklerinde koruyucu aile biriminde görevli meslek elemanlarıyla görüşmeler yapılmış ve araştırmanın amacı kendilerine açıklanmıştır. Kurum izinleri ve etik kurul izni alındıktan sonra, Ağustos- Kasım 2024 tarihleri arasında araştırmaya katılmayı kabul eden İl Müdürlüğünde görev yapan meslek elemanları ile tanışılmış, iş ortamlarında zaman geçirilmiş ve araştırmaya dair güven ortamı sağlanmıştır. Araştırmanın amacını ve yöntemini açıkladıktan sonra, araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 14 meslek elemanı ile yüz yüze görüşme tekniği kullanılmış ve Aydınlatılmış Onam Formu imzalatılmıştır. Görüşmeler sırasında Meslek Elemanı Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu yönergesi uygulanmış, katılımcıların sorulara verdikleri yanıtlar yazılı olarak kaydedilmiş ve izin veren 14 meslek elemanıyla birebir görüşme sağlanmıştır. Alınan görüşme notlarında anlaşılmayan noktalar yeniden sorularak süreç yürütülmüştür. Görüşmeler 30 dakika ile 1 saat aralığında sürmüş olup, ortalama görüşme süresi 45 dakika olarak hesaplanmıştır. Görüşmelerin sonunda meslek elemanlarından elde edilen bilgilerin doğruluğu teyit edilmiş ve eklemek istedikleri herhangi bir husus olup olmadığı sorulmuştur.

Verilerin Analizi

Toplanan veriler içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Kodlama süreci, verinin çeşitli yönlerini belirleyerek, küçük parçalar halinde işaretlenmesini ve kategorize edilmesini sağlar (Corbin & Strauss, 2008). Katılımcılardan alınan yanıtlar, temalar ve kategoriler altında sınıflandırılarak analiz edilmiştir. Anahtar kelimeler ve ifadeler kullanılarak yapılan kodlama, veriler arasındaki ilişkilerin sistematik olarak değerlendirilmesine olanak tanımıştır. Bu süreç,

katılımcıların deneyimlerinin daha derinlemesine anlaşılmasını sağlayarak, onların görüşleri arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları ortaya koymuştur.

BULGULAR

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Ankara ve İzmir İl Müdürlüğü Koruyucu Aile Birimi'nde görevli 14 meslek elemanı ile gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerin analizi sonucunda elde edilen bulgular, on bir ana tema altında kategorize edilmiştir. Araştırmanın temaları, biyolojik ailelerin çocuğun bakım ve gelişimine etkileri, sağladıkları destek ve kaynaklar, meslek elemanlarıyla yürütülen çalışmalar ve iletişim stratejilerinin yanı sıra koruyucu ailelerin çocukların gelişimindeki rolü, sağladıkları destekler, meslek elemanlarının karşılaştıkları zorluklar ve ideal aile ilişkisi üzerine odaklanmaktadır. Katılımcı görüşleri sunulurken, "Katılımcı" kelimesini temsilen "K" harfi kullanılmış ve her bir katılımcıya atanan kod numarası ile ifade edilmiştir. Bu yöntem, katılımcıların gizliliğini korurken aynı zamanda bireysel görüşlerin ayırt edilmesini sağlamaktadır.

Tablo 2. Temalar ve Kategoriler

Temalar	Kodlar
Biyolojik ailelerin çocuğun bakımı ve gelişimine etkileri	Çocuğun psikososyal ve kimlik gelişiminde biyolojik ailenin önemi
	Biyolojik ailenin varlığının çocuğun aidiyet duygusunu güçlendirmesi
	Biyolojik ailenin düzenli ve sağlıklı bir ilişki kurmasının olumlu etkileri
	Biyolojik ailenin ihmali veya yanlış tutumlarının çocuğun gelişimini olumsuz etkilemesi
	Biyolojik ailenin ekonomik ve psikolojik sorunlarının çocuğun bakımını engellemesi
Biyolojik ailelerin çocuklara sağladığı destek ve kaynaklar	Çocukta aidiyet ve kimlik duygusunu geliştirme
	Küçük hediyeler, harçlık, ekonomik katkılar
	Geniş aile ve sosyal bağların sürdürülmesi
	Sevgi, güven verme, çocuğun yanında olduğunu hissettirme
Biyolojik ailelerle yapılan mesleki çalışmalar	Biyolojik ailelerin rehberlik ve destek hizmetleriyle yönlendirilmesi
	Çocuk ve biyolojik aile arasındaki iletişimi güçlendirme
	Biyolojik ailenin yaşam koşullarını iyileştirme çalışmaları
	Çocuğun biyolojik ailesine dönme süreçlerini değerlendirme

Biyolojik ailelerle daha etkili iletişim kurma yöntemleri	Empati ve değer verme yaklaşımı Hizmet modelinin aileye açık ve net bir şekilde anlatılması Ailelerin duygusal sosyal ve ekonomik hassasiyetlerine duyarlılık Ailelere yönelik eğitim programları ve farkındalık artırıcı çalışmalar Ailelere birebir rehberlik ve destek mekanizmalarının sağlanması
Biyolojik ailelerin deneyimledikleri duygusal ve psikolojik zorluklar	Yetersizlik ve suçluluk duygusu Öfke, kıskançlık ve reddetme duyguları Çocuğun başka birine "anne-baba" demesiyle yaşanan duygusal zorluk Toplumsal önyargılar ve sosyal statü kaybı
Koruyucu ailelerin çocuğun bakımı ve gelişimine olan etkileri	Sevgi, güven ve bireysel ilgi sağlayarak duygusal gelişimi destekleme Sosyal, fiziksel ve psikolojik gelişime olumlu katkı sağlama Aidiyet ve özgüven kazandırarak kimlik gelişimini destekleme Bilinçli ve eğitimli ailelerin etkisinin çocuk gelişiminde belirleyici olması
Koruyucu ailelerin çocuklara sağladıkları destek ve kaynaklar	Çocuğa sevgi, güven ve duygusal destek sağlama Eğitim, sağlık ve sosyal gelişim desteği sağlama Çocuğa bireysel alan ve aidiyet hissi kazandırma Çocuğun yeteneklerini, hobilerini ve kişisel gelişimini destekleme Çocuğun kimlik ve rol modelleriyle gelişimini destekleme
Koruyucu Aile Olmanın Zor Tarafları	Çocuğun biyolojik ailesiyle ilişkiyi dengeleme zorluğu Çocuğun geçmiş travmaları ve davranış sorunlarıyla başa çıkma Çocuğun biyolojik ailesine dönebilme ihtimali nedeniyle yaşanan kaygı Prosedürlerin karmaşıklığı ve resmi işlemlerle ilgili zorluklar Ergenlik dönemindeki davranışsal ve duygusal sorunlar Toplumsal baskılar ve önyargılar Çocuğun iki ailelik durumunu kabullenme sürecindeki zorluklar
Koruyucu Ailelerle Çalışırken Karşılaşılan Zorluklar	Biyolojik aile ve koruyucu aile arasında denge kurma zorluğu Koruyucu ailenin rehberliğe kapalı olması Koruyucu ailenin çocukların biyolojik aileyle görüşmelerine karşı direnç göstermesi Çocuğun geçmiş travmaları ve adaptasyon sürecindeki sorunlar Meslek elemanlarının aşırı iş yükü ve destek taleplerinin fazlalığı Koruyucu ailenin çocuğu evlat edinme taleplerini yönetme zorluğu Koruyucu ailenin sürekli profesyonel destek talep etmesi

İdeal bir koruyucu aile ve biyolojik aile ilişki	Karşılıklı saygı, güven ve empati üzerine kurulu bir ilişki Meslek elemanlarının köprü görevi görmesi ve dengeyi sağlaması Çocuğun yüksek yararını önceliklendiren iş birliği Koruyucu ailenin biyolojik ailenin önemini anlaması ve saygı göstermesi Biyolojik ailenin çocuğun koruyucu ailede aldığı bakımı desteklemesi ve kabul etmesi
Koruyucu aile ve biyolojik aile ilişkilerini güçlendirmek amacıyla mevcut yasal düzenlemeler, politikalar ve toplumsal destek sistemleri için öneriler	Biyolojik ve koruyucu aile ilişkilerini düzenleyen daha net yasal çerçeve Koruyucu ailelerin haklarının artırılması ve süreçteki belirsizliklerin giderilmesi Meslek elemanı sayısının artırılması ve görev tanımlarının netleştirilmesi Toplumsal farkındalık kampanyalarının artırılması Biyolojik ailelerin ekonomik ve sosyal durumlarının iyileştirilmesi

Yukarıdaki tablo, çalışma kapsamında yapılan analizler sonucunda elde edilen veriler ışığında biyolojik aileler ve koruyucu aileler arasındaki dinamikleri ve sosyal hizmet profesyonellerinin bu süreçlere yaklaşımını inceleyen bir araştırmanın temalarını ve kodlarını kapsamaktadır. Bu temalar, biyolojik ailelerin çocuğun bakım ve gelişimindeki rolünü, koruyucu ailelerin etkisini, her iki aile tipiyle ilgili yaşanan duygusal ve psikolojik zorlukları ve meslek elemanlarının bu süreçlerde nasıl bir rehberlik sağladığını açıklamaktadır.

Tablo 3. Biyolojik Ailenin Çocuğun Bakımı ve Gelişimine Etkilerine İlişkin Meslek Elemanlarının Görüşleri

Tema	Kodlar	K
Biyolojik ailenin çocuğun bakımı ve gelişimine etkileri	Çocuğun psikososyal ve kimlik gelişiminde biyolojik ailenin önemi	5
	Biyolojik ailenin varlığının çocuğun aidiyet duygusunu güçlendirmesi	3
	Biyolojik ailenin düzenli ve sağlıklı bir ilişki kurmasının olumlu etkileri	2
	Biyolojik ailenin ihmali veya yanlış tutumlarının çocuğun gelişimini olumsuz etkilemesi	2
	Biyolojik ailenin ekonomik ve psikolojik sorunlarının çocuğun bakımını engellemesi	2

Biyolojik ailenin çocuğun kimlik gelişimi üzerindeki rolü, bulgular ve literatür desteğiyle belirginleşmektedir. Katılımcıların beşi (K1, K3, K7, K9, K13), biyolojik ailenin çocuğun psikososyal ve kimlik gelişimindeki önemine dikkat çekmiştir. Örneğin, Katılımcı 13 bu durumu, "*Biyolojik ailenin varlığı, çocuğun kendini tanımasında ve kimliğini oluşturmasında önemli bir rol oynar*" ifadesiyle açıklamıştır. Bu görüş, Bowlby'nin (1982) bağlanma teorisiyle örtüşmekte, biyolojik bağların çocuğun duygusal dayanıklılığı ve kimlik oluşturma sürecinde kritik olduğunu vurgulamaktadır. Aynı şekilde Yurdakul (2016), çocukların sosyal ve duygusal gelişimindeki biyolojik bağların önemine işaret etmektedir. Diğer üç katılımcı (K2, K4, K6), biyolojik ailenin varlığının çocuğun aidiyet duygusunu güçlendirdiğini belirtmiştir. Katılımcı 6 "*Biyolojik ailenin düzenli temasının çocuğun duygusal gelişimine katkısı*"nı vurgulamış ve bu temasın çocuğun köklerini anlamasına ve bu bilgiyi içselleştirerek daha dengeli bir duygusal gelişim göstermesine olanak sağladığını belirtmiştir. Literatürde, benzer şekilde Martinez ve arkadaşları (2014), biyolojik aileyle düzenli temasın aidiyet duygusunu güçlendirdiğini ve bu bağın çocuk için psikolojik dengeyi sağladığını ifade etmektedir. Ancak, İki katılımcı(K5, K10), biyolojik ailenin ihmali veya yanlış tutumlarının çocuğun gelişiminde olumsuz etkiler yarattığını belirtmiştir. Literatürde de bu tür tutumların, çocuğun kimlik karmaşası ve duygusal sorunlar yaşamasına yol açabileceği ifade edilmektedir (Fuentes-Peláez, Amorós ve Inchaurrondo, 2013; Samuels, 2009).

Tablo 4. Biyolojik Ailelerin Çocuklarına Sağladığı Destek ve Kaynaklara İlişkin Meslek Elemanlarının Görüşleri

Tema	Kodlar	K
Biyolojik ailelerin çocuklara sağladığı destek ve kaynaklar	Çocukta aidiyet ve kimlik duygusunu geliştirme	5
	Küçük hediyeler, harçlık, ekonomik katkılar	3
	Geniş aile ve sosyal bağların sürdürülmesi	3
	Sevgi, güven verme, çocuğun yanında olduğunu hissettirme	2

Biyolojik ailelerin, çocukların kimlik, aidiyet ve duygusal gelişimindeki kritik rolü, araştırma bulguları ve literatür desteğiyle açıkça ortaya konmuştur. Araştırmada katılımcılar, biyolojik ailelerin çocuklarına sağladığı aidiyet ve kimlik duygusunu geliştirme, maddi ve manevi destek sunma, sosyal bağları

sürdürme ve sevgi ile güven verme gibi katkılarını vurgulamışlardır. Literatürde de bu bulgular desteklenmekte, aile ortamının çocuğun sosyal ve duygusal gelişiminde belirleyici olduğu ifade edilmektedir (Bowlby, 1982; Yurdakul, 2016). Biyolojik ailelerin sunduğu desteğin çocuğun psikolojik sağlamlığı, kimlik oluşumu ve sosyal uyumu üzerindeki olumlu etkisi, Martinez ve arkadaşları (2014) ile Karataş'ın (2007) çalışmalarında da ifade edilmektedir.

Tablo 5. Biyolojik Ailelerle Yapılan Mesleki Çalışmalara İlişkin Meslek Elemanlarının Görüşleri

Tema	Kodlar	K
Biyolojik ailelerle yapılan mesleki çalışmalar	Biyolojik ailelerin rehberlik ve destek hizmetleriyle yönlendirilmesi	5
	Çocuk ve biyolojik aile arasındaki iletişimi güçlendirme	3
	Biyolojik ailenin yaşam koşullarını iyileştirme çalışmaları	3
	Çocuğun biyolojik ailesine dönme süreçlerini değerlendirme	3

Katılımcılar, biyolojik ailelerle yürütülen mesleki çalışmaların etkinliğini artırmak için rehberlik ve destek hizmetlerinin kritik önem taşıdığını vurgulamıştır. Katılımcılardan beşi (K1, K2, K5, K6, K7), biyolojik ailelerin rehberlik ve destek hizmetleriyle yönlendirilmesinin çocuğun psikososyal gelişimi açısından önemini ifade etmiştir. Örneğin, Katılımcı 1, "*biyolojik ailelerin çocukla düzenli temasını teşvik etmek ve bu temasın önemini açıklamak amacıyla rehberlik sürecinin titizlikle yürütüldüğünü*" belirtmiştir. Literatürde de Macmillan ve Hagan (2004), rehberlik hizmetlerinin ebeveynlik becerilerini geliştirerek çocukların duygusal iyilik haline olumlu katkı sağladığını ifade etmektedir.

Diğer üç katılımcı (K4, K8, K13), çocuk ve biyolojik aile arasındaki iletişimi güçlendirme çalışmalarının çocuğun psikolojik ve sosyal gelişimini destekleyen önemli bir süreç olduğunu vurgulamıştır. Katılımcı 4, "*görüşmelerde çocuk ile biyolojik ailenin bir araya getirilmesinin ve sürecin profesyonel rehberlik eşliğinde yürütülmesinin gerekliliğini*" ifade etmiştir. Martinez ve arkadaşları (2014), biyolojik aileyle düzenli temasın aidiyet duygusunu artırdığını ve çocuğun psikolojik gelişimine olumlu katkı sağladığını belirtmektedir. Benzer şekilde, Barber ve Delfabbro (2009), çocuk ve biyolojik aile arasındaki sağlıklı iletişim

kanallarının korunmasının, çocuğun güven duygusunu artırarak daha güçlü bir duygusal gelişim sağlayabileceğini ifade etmektedir.

Üç katılımcı (K3, K9, K10), biyolojik ailelerin yaşam koşullarını iyileştirme çalışmalarının önemini vurgulamış ve ebeveynlik becerilerinin geliştirilmesi ile ekonomik ve sosyal ihtiyaçların karşılanmasının çocukların gelişiminde olumlu etkiler yaratacağını belirtmiştir. Örneğin Katılımcı 3 bu durumu "*ebeveynlik becerilerinin geliştirilmesi ve ekonomik-sosyal ihtiyaçların karşılanmasına yönelik müdahalelerin, çocuğun gelişimi üzerinde olumlu etkiler yaratacağı*" şeklinde ifade edilmiştir. Bu bulgu, Pecora ve arkadaşlarının (2010) ekonomik yetersizliklerin ebeveynlik üzerindeki olumsuz etkilerine dair bulgularıyla örtüşmektedir.

Son olarak, üç katılımcı (K11, K12, K14) çocuğun biyolojik ailesine dönme süreçlerinin değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamış, Katılımcı 11 ise, "*çocuğun biyolojik ailesine dönebilmesi için gerekli koşulların sağlanıp sağlanmadığının detaylı bir şekilde incelenmesi gerektiği*"ne dikkat çekmiştir. Farmer ve Lutman (2014), biyolojik aileye dönüş kararlarının ailelerin psikolojik ve ekonomik yeterliliklerine bağlı olarak alınması gerektiğini ifade etmekte, bu sürecin profesyonel rehberlik desteğiyle yürütülmesini önermektedir.

Tablo 6. Meslek Elemanlarının Biyolojik Ailelerle Daha Etkili İletişim Kurmanın Yöntemlerine İlişkin Görüşleri

Tema	Kodlar	K
Biyolojik ailelerle daha etkili iletişim kurma yöntemleri	Empati ve değer verme yaklaşımı	4
	Hizmet modelinin aileye açık ve net bir şekilde anlatılması	3
	Ailelerin duygusal sosyal ve ekonomik hassasiyetlerine duyarlılık	3
	Ailelere yönelik eğitim programları ve farkındalık artırıcı çalışmalar	2
	Ailelere birebir rehberlik ve destek mekanizmalarının sağlanması	2

Katılımcılar, biyolojik ailelerle etkili iletişim kurmanın temelinde empati ve değer verme yaklaşımının yer alması gerektiğini vurgulamıştır. Katılımcılardan dördü (K3, K4, K7, K10), empati ve samimiyetle yaklaşmanın iletişimde olumlu etkiler sağladığını belirtmiştir. Örneğin, Katılımcı 7, "*Onlara değerli olduklarını hissettirmek, sürece daha olumlu yaklaşmalarını sağlar. Kurumsal resmiyeti koruyarak, empati ve samimiyetle yaklaşmak, etkili iletişim kurmanın en önemli yoludur*" ifadeleriyle empati ve samimiyetin iletişimdeki

önemini vurgulamıştır. Bu bulgu, literatürde de desteklenmektedir. Baker ve arkadaşları (2016), sosyal hizmet uzmanlarının biyolojik ailelerin çocuklarının koruma altına alınma süreçlerinden sorumlu tutmalarının, empatik bir ilişki kurmalarını engelleyebileceğini ifade etmektedir. Bu yaklaşım, hem biyolojik aileleri hem de uzmanları olumsuz etkileyerek, uzmanların bu ailelerle çalışmayı öncelikli bir görev olarak görmelerini zorlaştırmaktadır.

Hizmet modelinin açık bir şekilde aileye aktarılması, etkili iletişim için bir diğer önemli unsurdur. Üç katılımcı (K1, K5, K8), hizmet modelinin açıkça aktarılmasının ailelerin sürece daha iyi adapte olmasını sağladığını ifade etmiştir. Katılımcı 1, "*Hizmet modelinin aileye en başından doğru şekilde anlatılması gerekiyor. Çocuğun evlat edinilmediği, biyolojik aileyle görüşme haklarının devam ettiği ve sürecin işleyişi detaylı bir şekilde açıklanmalı*" diyerek açıklık ve bilgilendirmenin iletişimdeki kritik rolüne dikkat çekmiştir. Bu bulgu, literatürde Farmer ve Owen'ın (1995) ebeveynlerin süreç hakkında yetersiz bilgilendirilmesinin iletişim kayıplarına yol açtığına dair tespitleriyle örtüşmektedir. Ailelerin duygusal ve sosyal hassasiyetlerini dikkate almanın iletişimdeki önemi üç katılımcı (K6, K13, K9) tarafından vurgulanmıştır. Katılımcı 6, "*Ailenin yaşam koşullarını yargılamadan anlamak, onlara mevcut durumlarında yardımcı olabileceğimizi hissettirmek iletişimde kilit bir noktadır*" diyerek anlayışlı bir yaklaşımın gerekliliğine dikkat çekmiştir. Cleaver (2000), sosyal hizmet kurumlarının ebeveynlerin ihtiyaçlarını yeterince karşılamamasının, ebeveyn-çocuk ilişkilerinde iletişim kayıplarına neden olabileceğini belirtmiştir. Ayrıca, ebeveynlere sunulan desteğin, çocuklarının bakım sorumluluğundan uzaklaşmalarına yol açan endişeleri dengeleyebilecek bir yaklaşımı içermesi gerektiğini ifade etmiştir. Düzenli ve sürekli rehberlik sağlamanın iletişim üzerindeki olumlu etkisi de katılımcılar tarafından belirtilmiştir. Katılımcı 14, "*Ailelerin mevcut durumu ve çocukla ilgili hassasiyetleri göz önünde bulundurularak, her görüşme öncesinde rehberlik yapılması önemlidir*" diyerek sürekliliğin gerekliliğini vurgulamıştır. Bu bulgu, literatürde de karşılık bulmakta; Epstein ve Sanders (2002), düzenli ve sürekli rehberlik hizmetlerinin ailelerin sürece katılımını artırarak iletişimde olumlu sonuçlar sağladığını ifade etmektedir.

Eğitim programlarının etkili bir strateji olduğuna dikkat çeken Katılımcı 2, "*Biyolojik ailelere yönelik eğitim programları düzenlenmeli, süreç boyunca aileye düzenli bilgi verilerek şeffaflık sağlanmalı*" ifadelerini kullanmıştır. Literatürde de McWey, Acock ve Porter (2010) ebeveynlik becerilerini geliştirmeye yönelik eğitimlerin, biyolojik ailelerin çocuklarının ihtiyaçlarını daha iyi anlamalarını ve sürece aktif katılımlarını sağladığını vurgulamaktadır. Sosyal, duygusal ve ekonomik destek mekanizmalarının geliştirilmesi gerektiğini belirten Katılımcı 7, "*Biyolojik ailelerle çalışırken onları sosyal, duygusal ve ekonomik anlamda güçlendirmeye odaklanılmalıdır*" diyerek, ailelerin yalnızca ekonomik değil, duygusal olarak da desteklenmesi gerektiğine dikkat çekmiştir. Bu bulgu, Zlotnick, Kronstadt ve Klee'nin (1998) biyolojik ailelerin sosyal ve ekonomik desteklerle güçlendirilmesinin, çocukla sağlıklı bir ilişki kurmalarına katkı sağladığını belirttiği çalışma ile örtüşmektedir. İki katılımcı (K12, K13) ailelere birebir rehberlik ve destek sağlanmasının önemini vurgulamıştır. Katılımcı 12, "*Biyolojik ailelerin kaygılarını azaltacak destek mekanizmaları oluşturulmalı ve süreç daha şeffaf bir şekilde yönetilmelidir*" ifadelerini kullanmıştır. Farmer ve Lutman (2012), biyolojik ailelerle birebir rehberlik çalışmalarının, ailelerin çocuklarının ihtiyaçlarını daha iyi anlamalarını sağladığını ve onların süreçle ilgili kaygılarını azalttığını ifade etmektedir.

Tablo 7. Biyolojik Ailelerin Çocuklarının Koruyucu Ailede Olmaları Sebebiyle Yaşadıkları Duygusal ve Psikolojik Zorluklara İlişkin Meslek Elemanlarının Görüşleri

Tema	Kodlar	K
Biyolojik ailelerin deneyimledikleri duygusal ve psikolojik zorluklar	Yetersizlik ve suçluluk duygusu	5
	Öfke, kıskançlık ve reddetme duyguları	4
	Çocuğun başka birine "anne-baba" demesiyle yaşanan duygusal zorluk	3
	Toplumsal önyargılar ve sosyal statü kaybı	2

Katılımcılar, biyolojik ailelerin çocuklarının koruyucu ailede bulunması nedeniyle yaşadıkları zorlukları farklı boyutlarıyla ele almıştır. Katılımcılardan beşi (K2, K4, K6, K8, K12), biyolojik ailelerde yetersizlik ve suçluluk duygularının ön planda olduğunu ifade etmiştir. Örneğin, Katılımcı 4,, "Çocuklarının bakımını üstlenememiş olmanın verdiği psikolojik yük, ebeveynlik kimliklerini derinden etkiler" diyerek bu duyguların aile üzerindeki

etkisini açıklamıştır. Literatürde, biyolojik ailelerin süreç boyunca profesyonel yaklaşımla desteklenmesinin, suçluluk duygularının azaltılmasında ve ebeveynlik rollerinin korunmasında kritik öneme sahip olduğu ifade edilmektedir (Koşar Güran, 1989).

Dört katılımcı (K1, K5, K7, K9), biyolojik ailelerde öfke, kıskançlık ve reddetme duygularının sıkça görüldüğünü belirtmiştir. Katılımcı 9, *"Çocuklarının başka bir aileyle daha mutlu olduğunu görmek, genellikle karmaşık bir duygusal durum yaratır"* diyerek bu duyguların aile üzerindeki etkisini açıklamıştır. Üç katılımcı (K3, K10, K11) ise çocuğun başka birine "anne" veya "baba" demesiyle yaşanan zorlukları dile getirmiştir. Katılımcı 3, biyolojik ailelerin çocuklarının başka birine "anne" veya "baba" demesini kabul etmekte zorlandığını dile getirerek, "*Bu durum, yetersizlik hissi, öfke ve üzüntü gibi duygusal zorluklara yol açabilir*" diyerek bu sürecin aile için ne kadar zorlayıcı olduğunu açıklamıştır. Literatürde Hughes (2009), bu durumun biyolojik ailelerde kimlik krizlerine neden olabileceğini ve profesyonel desteğin gerekliliğini vurgulamaktadır. İki katılımcı (K13, K14), toplumsal önyargıların ve sosyal statü kaybının biyolojik aileler üzerindeki baskısını dile getirmiştir. Örneğin, Katılımcı 14, "*Biyolojik aileler, çocuklarının koruyucu ailede olması nedeniyle genellikle yetersizlik hissi ve kıskançlık gibi duygusal zorluklar yaşarlar*" diyerek toplumsal algının aile üzerindeki etkisine dikkat çekmiştir. Wegar (2000)'a göre, toplumun biyolojik ailelere yönelik önyargıları ve sosyal damgalama, ailelerin öz saygısını olumsuz etkileyerek sosyal statü kaybına neden olmaktadır.

Tablo 8. Koruyucu Ailelerin Koruma Altında Olan Çocuğun Bakımı ve Gelişimine İlişkin Meslek Elemanlarının Görüşleri

Tema	Kodlar	K
Koruyucu ailelerin çocuğun bakımı ve gelişimine olan etkileri	Sevgi, güven ve bireysel ilgi sağlayarak duygusal gelişimi destekleme	5
	Sosyal, fiziksel ve psikolojik gelişime olumlu katkı sağlama	5
	Aidiyet ve özgüven kazandırarak kimlik gelişimini destekleme	3
	Bilinçli ve eğitimli ailelerin etkisinin çocuk gelişiminde belirleyici olması	1

Araştırma bulguları, koruyucu ailelerin koruma altındaki çocukların bakım ve gelişiminde kritik bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Katılımcılardan beşi (K1, K4, K5, K7, K12), koruyucu ailelerin sevgi, güven ve bireysel ilgiyle çocukların duygusal gelişimini desteklediğini ifade etmiştir. Örneğin, Katılımcı 1 "*Koruyucu aile, çocuğa bir aile ortamı sunarak aidiyet duygusunu güçlendirir. Çocuğun bir odası, eşyaları ve sevgi dolu bir çevresi olması, gelişiminde önemli bir katkı sağlar.*" diyerek bu katkının önemini vurgulamıştır. Literatürde Mitchell ve arkadaşları (2009), koruyucu ailelerin çocukların duygusal iyilik halini güçlendiren güvenli bağlar sunduğunu belirtmektedir. Diğer beş katılımcı (K2, K3, K6, K9, K11), koruyucu ailelerin sosyal, fiziksel ve psikolojik gelişime yönelik olumlu katkılarını dile getirmiştir. Katılımcı 3, "*Koruyucu aileler, bireysel ilgi ve sevgi sunarak çocukların gelişimsel ihtiyaçlarını karşılar. Çocukların gelişim alanlarına yönelik özel destek sunmaları, onların hayata daha güçlü bir şekilde hazırlanmasını sağlar.*" diyerek bu katkıyı detaylandırmıştır. Literatürde Baysal (2017) ve Daşbaş (2015), koruyucu ailelerin çocukların toplumsal yaşama uyum sağlamalarına ve gelişimlerine olumlu katkılar sunduğunu ifade etmektedir.

Aidiyet ve özgüven kazandırarak kimlik gelişimini destekleme rolü ise üç katılımcı (K8, K10, K13) tarafından vurgulanmıştır. Katılımcı 13, "*Koruyucu aileler, çocuklara aile sıcaklığını ve birey olma hissini yaşatır. Çocukların özgüvenleri artar, sosyal ve duygusal gelişimleri olumlu yönde etkilenir.*" diyerek bu rolün önemine dikkat çekmiştir. Bu bulgu, Dursun ve arkadaşlarının (2023) koruyucu ailelerin çocuklara aidiyet duygusu kazandırarak kimlik gelişimlerini desteklediğini belirttiği çalışmasıyla uyumludur. Koruyucu ailelerin bilinçli ve eğitimli olmasının çocuk gelişimindeki belirleyici rolü de vurgulanmıştır. Katılımcı 14, "*Bilinçli aileler, çocuğun sosyal ve duygusal becerilerini geliştirirken, yeterince deneyimsiz ailelerde bu katkı sınırlı kalabilir.*" diyerek, koruyucu ailelerin eğitimli olmasının önemine dikkat çekmiştir. Tezel ve arkadaşları (2018), bilinçli ve eğitimli ailelerin çocukların duygusal ihtiyaçlarını daha etkili bir şekilde karşılayarak hem biyolojik hem de koruyucu bağları daha sağlıklı bir şekilde yönettiklerini ifade etmektedir.

Tablo 9. Koruyucu Ailelerin Çocuklara Sağladıkları Destek ve Kaynaklara İlişkin Meslek Elemanlarının Görüşleri

Tema	Kodlar	K
Koruyucu ailelerin çocuklara sağladıkları destek ve kaynaklar	Çocuğa sevgi, güven ve duygusal destek sağlama	4
	Eğitim, sağlık ve sosyal gelişim desteği sağlama	4
	Çocuğa bireysel alan ve aidiyet hissi kazandırma	3
	Çocuğun yeteneklerini, hobilerini ve kişisel gelişimini destekleme	2
	Çocuğun kimlik ve rol modelleriyle gelişimini destekleme	1

Koruyucu ailelerin çocuklara sağladığı destekler arasında sevgi, güven, duygusal destek ve eğitim, sağlık ile sosyal gelişim desteği öne çıkmaktadır. Katılımcılardan dördü (K2, K3, K5, K7), koruyucu ailelerin çocuklara güvenli bir ortam sağlayarak onların duygusal ve sosyal gelişimlerini desteklediğini ifade etmiştir. Örneğin, Katılımcı 7, "*koruyucu ailelerin maddi ve manevi ihtiyaçları karşılamasının, çocuklara güvenli bir ortam sağladığını*" belirtirken, Katılımcı 10, Schofield ve Beek'in (2009) araştırmaları da bu bulguları desteklemekte; koruyucu ailelerin çocukların bağlanma ihtiyaçlarını karşılamada ve duygusal istikrar kazanmalarında kritik bir rol oynadığını göstermektedir. Katılımcı 10, "*eğitim ve sağlık desteklerinin çocukların özgüven kazanmalarına yardımcı olduğunu*" ifade etmiştir. Bu bulgular, Schofield ve Beek'in (2009) koruyucu ailelerin çocukların bağlanma ihtiyaçlarını karşılama ve Pecora ve arkadaşlarının (2006) koruyucu ailelerin çocukların eğitim başarısını artırma ve sağlık ihtiyaçlarını karşılama konusundaki katkılarına dair bulgularıyla uyumludur.

Araştırma bulguları, çocuğa özel bir alan sunmanın aidiyet hissini güçlendirdiğini göstermektedir. Üç katılımcı (K1, K4, K6) bu konuda görüş belirtmiş, Katılımcı 1, "*çocuğa özel bir oda ve kişisel alan sağlamanın, çocuğun kendini bir aile ortamında güvende hissetmesine katkıda bulunduğunu*" dile getirmiştir. Literatürde de Berridge (2007), aidiyet duygusunun çocuğun kimlik gelişimi ve sosyal uyumu üzerindeki önemini vurgulamaktadır.

İki katılımcı (K11, K13), koruyucu ailelerin çocukların yeteneklerini ve hobilerini desteklemesinin çocukların kişisel gelişiminde önemli bir rol oynadığını ifade etmiştir. Katılımcı 11, "*koruyucu ailelerin çocukları özel kurslara yönlendirerek ve sanat aktivitelerine katılımını destekleyerek onların*

potansiyellerini geliştirdiğini" belirtmiştir. Bu bulgu, Palareti ve Berti'nin (2009) çocukların öz yeterlilik duygularını artıran bireysel desteklerin önemine dair bulgularıyla uyumludur.

Tablo 10. Meslek Elemanlarının Koruyucu Aile Olmanın Zor Taraflarına İlişkin Görüşleri

Tema	Kodlar	K
Koruyucu aile olmanın zor tarafları	Çocuğun biyolojik ailesiyle ilişkiyi dengeleme zorluğu	4
	Çocuğun geçmiş travmaları ve davranış sorunlarıyla başa çıkma	3
	Çocuğun biyolojik ailesine dönebilme ihtimali nedeniyle yaşanan kaygı	3
	Prosedürlerin karmaşıklığı ve resmi işlemlerle ilgili zorluklar	2
	Ergenlik dönemindeki davranışsal ve duygusal sorunlar	1
	Çocuğun iki ailelik durumunu kabullenme sürecindeki zorluklar	1

Katılımcılar, koruyucu aile olmanın zorluklarını, özellikle çocuğun biyolojik ailesiyle ilişkiyi dengeleme süreci açısından ele almıştır. Katılımcılardan dördü (K1, K3, K5, K7), biyolojik aileyle iletişimin koruyucu aileler için duygusal bir yük oluşturabileceğini ifade etmiştir. Örneğin, Katılımcı 5,, "*Koruyucu aile olmanın en zor yanlarından biri, çocuğun biyolojik ailesiyle ilişkiyi dengeleme sürecidir.*" diyerek bu durumun önemini vurgulamıştır. Bu bulgu, Mallon ve Leashore'un (2002) ebeveyn-çocuk ilişkisini sürdürmek için biyolojik ailelere yapılan ziyaretlerin önemini vurgulayan çalışmalarıyla örtüşmektedir. Ancak literatür, bu tür temasların çocuklar için de travmatik olabileceğini ve duygusal sıkıntıya yol açabileceğini de ortaya koymaktadır (Moyers, Farmer ve Lipscombe, 2006).

Üç katılımcı (K2, K6, K13), çocuğun geçmiş travmaları ve davranış sorunlarıyla başa çıkmanın koruyucu aileler için başka bir önemli zorluk olduğunu belirtmiştir. Katılımcı 13, "*Çocuğun geçmişinden gelen travmalar ve davranışsal sorunlar, koruyucu ailelerin karşılaşabileceği zorluklardır.*" diyerek bu sürecin aileler için duygusal ve psikolojik bir yük oluşturduğuna dikkat çekmiştir. Farmer ve arkadaşlarının (2001) araştırması, travma geçmişi olan çocukların ruh sağlığı hizmetlerine duyduğu ihtiyacın yüksek olduğunu ve bu çocukların davranışsal sorunlar açısından daha büyük bir risk altında olduğunu göstermektedir. Çocuğun biyolojik ailesine dönebilme ihtimali nedeniyle yaşanan kaygılar ise üç katılımcı (K4, K9, K11) tarafından dile getirilmiştir. Katılımcı 4, "*Biyolojik ailenin çocuğu geri alma ihtimali, koruyucu aileler için*

kaygı yaratır." diyerek bu durumun ailelerde duygusal stres oluşturduğunu ifade etmiştir. Bu kaygının, koruyucu ailelerin çocuğa bağlanma süreçlerini karmaşıklaştırdığı belirtilmektedir (Newquist, Ladd ve Cooley, 2020). Turner, Kainth ve MacDonald (2023), koruyucu ailelerin belirsizlik nedeniyle duygusal yük altına girdiğini ve bu durumun aile-çocuk ilişkisini olumsuz etkileyebileceğini ifade etmektedir. Bowlby'nin (1982) bağlanma kuramı da bu bulguları desteklemekte; bağlanma sürecindeki kesintilerin çocuklarda kaygı, depresyon ve davranış sorunlarına yol açabileceğini vurgulamaktadır.

İki katılımcı (K8, K10), prosedürlerin karmaşıklığı ve resmi işlemlerle ilgili zorlukların koruyucu aileler için diğer bir önemli sorun olduğunu belirtmiştir. Katılımcı 8, "*Prosedürlerin karmaşıklığı, koruyucu aile olmayı zorlaştırır.*" diyerek sürecin aileler üzerindeki olumsuz etkisine dikkat çekmiştir. Bu bulgu, Schofield ve Beek'in (2009) koruyucu ailelerin üzerindeki bürokratik yüklerin azaltılması gerektiğini belirttiği çalışmalarla paralellik göstermektedir. Koruyucu ailelerin rehberlik, psikososyal destek ve eğitim programlarıyla güçlendirilmesinin gerekliliği açıkça ortaya konmaktadır. Biyolojik bağların dikkatle yönetilmesi ve prosedürlerin aileleri destekleyici şekilde düzenlenmesi, çocukların iyilik halini sağlamak için kritik bir ihtiyaçtır (Bowlby, 1982; Littner, 1975).

Tablo 11. Meslek Elemanlarının Koruyucu Ailelerle Çalışırken Karşılaştıkları Zorluklara İlişkin Görüşleri

Tema	Kodlar	K
Koruyucu Ailelerle Çalışırken Karşılaşılan Zorluklar	Biyolojik aile ve koruyucu aile arasında denge kurma zorluğu	4
	Koruyucu ailenin rehberliğe kapalı olması	3
	Koruyucu ailenin çocukların biyolojik aileyle görüşmelerine karşı direnç göstermesi	2
	Çocuğun geçmiş travmaları ve adaptasyon sürecindeki sorunlar	2
	Meslek elemanlarının aşırı iş yükü ve destek taleplerinin fazlalığı	1
	Koruyucu ailenin çocuğu evlat edinme taleplerini yönetme zorluğu	1
	Koruyucu ailenin sürekli profesyonel destek talep etmesi	1

Katılımcılar, biyolojik aile ile koruyucu aile arasındaki ilişkiyi dengelemenin meslek elemanları için önemli bir zorluk olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcılardan dördü (K1, K5, K7, K8), koruyucu ailelerin biyolojik aileye

önyargılı yaklaştığını ve çocuğun biyolojik ailesiyle görüşmesini istemediğini ifade etmiştir. Örneğin, Katılımcı 1, "*Koruyucu aile, biyolojik aileye karşı önyargılı olabiliyor ve çocukla görüşmesini istemeyebiliyor*" diyerek bu sürecin karmaşıklığına dikkat çekmiştir. Boss (1988; 1999; 2002), sınır belirsizliği yüksek olduğunda ailelerin işlev bozukluğu yaşama olasılığının arttığını savunmaktadır. Ayrıca, Haight ve arkadaşları (2003), biyolojik ebeveynlerle düzenli temasın ebeveyn-çocuk bağını geliştirdiğini ve koruma çabalarının önemli bir yönü olduğunu belirtmektedir. Üç katılımcı (K2, K3, K4), koruyucu ailenin rehberliğe kapalı olmasının ve biyolojik aileyle çocuğun görüşmelerine direnç göstermesinin meslek elemanlarının iş birliği kurmasını zorlaştırdığını belirtmiştir. Katılımcı 2, "*koruyucu ailelerin rehberliğe kapalı olması ve biyolojik aileyle çocuğun görüşme sürecine direnç göstermesinin iş birliği eksikliğine yol açtığını*" ifade etmiştir. Literatürde, biyolojik aileyle teması desteklemenin çocuğun kimlik ve duygusal gelişimi için kritik olduğu vurgulanmıştır (Cantos, Griss ve Slis, 1997; Şimşek, Erol, Öztop ve Munir, 2007). Bununla birlikte, ebeveyn-çocuk bağlarının bozulmasının çocukların refahı üzerinde zararlı etkileri olabileceği de öne sürülmüştür (Grigsby, 1994).

Çocuğun geçmiş travmaları ve adaptasyon sürecindeki zorluklar, iki katılımcı (K6, K9) tarafından dile getirilmiştir. Katılımcı 9, "*biyolojik aile görüşmelerinde çocukların tepkilerinin ve bu süreçte koruyucu ailelerin yaşadığı güçlüklerin zorluk yarattığını*" diyerek bu süreçte yaşanan zorlukları ifade etmiştir. Haight ve arkadaşları (2001), biyolojik ebeveynlere yapılan ziyaretlerin duygusal olarak karmaşık olabileceğini, ancak bu temasın çocuğun psikolojik refahı için koruyucu bir faktör olduğunu ifade etmiştir. Şimşek ve arkadaşları (2007) da, ebeveynlerle düzenli temasın travmatik etkileri hafifletebileceğini ve ilişki sorunlarına karşı koruyucu bir etki sağlayabileceğini göstermiştir. Meslek elemanlarının aşırı iş yükü ve destek taleplerinin fazlalığı, yalnızca bir katılımcı tarafından dile getirilmiştir. Katılımcı 14, bu durumun "*süreçlerin aksamasına ve meslek elemanlarının aşırı yüklenmesine neden olduğunu*" belirtmiştir. Katılımcılar, çocuğun hem biyolojik aile hem de koruyucu aile ile ilişkisini anlamlandırmasının zor olduğunu ifade etmişlerdir. Roberts (2002), ebeveyn-çocuk ilişkisindeki kopukluğun çocuklarda sadakatsizlik hissine yol açabileceğini ileri sürmüştür. Ancak, sürekli temasın gençlerin biyolojik ebeveynlerini daha gerçekçi bir şekilde değerlendirmelerine yardımcı

olabileceği ve aile bağlarını korumaya katkı sağlayabileceği belirtilmiştir (Fahlberg, 1991; Hess, 1987).

Tablo 12. İdeal Bir Koruyucu Aile ve Biyolojik Aile İlişkisine İlişkin Meslek Elemanlarının Görüşleri

Tema	Kodlar	K
İdeal bir koruyucu aile ve biyolojik aile ilişkisi	Karşılıklı saygı, güven ve empati üzerine kurulu bir ilişki	4
	Meslek elemanlarının köprü görevi görmesi ve dengeyi sağlaması	4
	Çocuğun yüksek yararını önceliklendiren iş birliği	3
	Koruyucu ailenin biyolojik ailenin önemini anlaması ve saygı göstermesi	2
	Biyolojik ailenin çocuğun koruyucu ailede aldığı bakımı desteklemesi ve kabul etmesi	1

Katılımcılar, ideal bir koruyucu aile ve biyolojik aile ilişkisinin karşılıklı saygı, güven ve empati üzerine kurulması gerektiğini ifade etmişlerdir. Katılımcıların dördü (K1, K5, K6, K8), bu tür bir ilişkinin çocuğun yararı açısından kritik önem taşıdığını belirtmiştir. Örneğin, Katılımcı 1, "*İki aile arasında karşılıklı bir denge sağlanmalıdır. Meslek elemanları, iki aile arasında köprü görevi görmelidir.*" diyerek bu sürecin önemine dikkat çekmiştir. Bu bulgu, Haugaard ve Hazan'ın (2002) koruyucu ailelerin biyolojik ailelerle ilişki kurmayı zor bulduklarına ve bu ilişkilerin her iki taraf için de karmaşıklık yaratabileceğine dair çalışmalarıyla uyumludur. Üç katılımcı (K2, K3, K7), çocuğun yüksek yararını öncelikli kılan iş birliğinin süreci sağlıklı bir şekilde ilerleteceğini vurgulamıştır. Katılımcı 7, "*Her iki tarafın da çocuğun yararını* önceliklendiren b*ir yaklaşımla hareket etmesi, sürecin sağlıklı bir şekilde ilerlemesini sağlar*." demiştir. Bu görüş, Millham ve arkadaşlarının (1986) çocuk koruma süreçlerinde biyolojik aileyle iş birliği yapmanın çocuğun iyilik haline olumlu etkilerini ortaya koyan çalışmalarıyla desteklenmektedir.

Katılımcılar ayrıca, koruyucu ailenin biyolojik ailenin önemini anlaması ve bunu desteklemesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Katılımcı 13, "*Biyolojik ailenin çocuğun koruyucu ailede aldığı hizmetin farkında olduğu ve bunu desteklediği bir yapıya dayanmalıdır*." diyerek bu sürecin iş birliği açısından önemine dikkat çekmiştir. Literatürde, Salas ve arkadaşları (2014), koruyucu ailelerin biyolojik aile görüşmelerine olumsuz yaklaşımlarının, çocuk refahı ve iş birliği süreçlerini zayıflatabileceğini ifade etmektedir. Son olarak, iki katılımcı

(K9, K12) sınırların belirgin olmasının ideal bir ilişkinin önemli bir unsuru olduğunu dile getirmiştir. Katılımcı 12, "*Her iki taraf da birbirinin rollerini ve sınırlarını kabul ederek, çocuk için en iyi olanı hedeflemelidir.*" diyerek sınırların belirginliğinin süreci kolaylaştıracağını belirtmiştir. Boss'un (1999), ailelerde sınır belirsizliğinin yüksek olmasının işlev bozukluğunu artırabileceğini ifade ettiği literatür bu görüşü desteklemektedir.

Tablo 13. Koruyucu Aile ve Biyolojik Aile İlişkilerini Güçlendirilmesi Amacıyla Mevcut Yasal Düzenlemeler, Politikalar ve Toplumsal Destek Sistemlerinde Hangi Değişikliklerin Yapılması Gerektiğine İlişkin Meslek Elemanlarının Görüşleri

Tema	Kodlar	K
Koruyucu aile ve biyolojik aile ilişkilerini güçlendirmek amacıyla mevcut yasal düzenlemeler, politikalar ve toplumsal destek sistemleri için öneriler	Biyolojik ve koruyucu aile ilişkilerini düzenleyen daha net yasal çerçeve	3
	Koruyucu ailelerin haklarının artırılması ve süreçteki belirsizliklerin giderilmesi	3
	Meslek elemanı sayısının artırılması ve görev tanımlarının netleştirilmesi	3
	Toplumsal farkındalık kampanyalarının artırılması	2
	Biyolojik ailelerin ekonomik ve sosyal durumlarının iyileştirilmesi	2
	Çocuğun yüksek yararını gözeten esnek görüşme düzenlemeleri	1

Katılımcılar, koruyucu aile ve biyolojik aile ilişkilerinin güçlendirilmesi için mevcut yasal düzenlemeler, politikalar ve destek sistemlerinde değişiklikler yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Katılımcılardan üçü (K2, K3, K5), biyolojik ve koruyucu aile ilişkilerini düzenleyen daha net bir yasal çerçevenin oluşturulmasının sürecin sağlıklı işlemesi için kritik önem taşıdığını belirtmiştir. Katılımcı 3, "*Yasal düzenlemelerde, velayet yükümlülüğü ve koruyucu ailelerin haklarıyla ilgili netlik sağlanmalıdır.*" diyerek bu ihtiyaca vurgu yapmıştır. Literatürde de Koç (2016) ve Hedin (2015), yasal belirsizliklerin hem biyolojik hem de koruyucu ailelerin sürece katılımını zorlaştırdığına dikkat çekmektedir.

Koruyucu ailelerin haklarının artırılması ve süreçteki belirsizliklerin giderilmesi, yine üç katılımcı (K4, K10, K11) tarafından dile getirilmiştir. Katılımcı 10, "*Çocukların güvenliği öncelikli olmalıdır. İhmal ve istismar durumlarında biyolojik ailenin görüş hakkı sınırlandırılmalıdır.*" diyerek çocuğun yüksek yararının gözetilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bu öneri,

Wirzén ve Lindgren'in (2020) sosyal hizmet uygulamalarında çocukların refahına odaklanılması gerektiğini belirttiği çalışmalarıyla uyumludur.

Meslek elemanlarının sayısının artırılması ve görev tanımlarının netleştirilmesi, üç katılımcı (K5, K6, K8) tarafından meslek elemanlarının yükünü hafifletecek ve süreçleri iyileştirecek bir çözüm olarak önerilmiştir. Katılımcı 5, *"Meslek elemanı istihdamının artırılması ve biyolojik ailelerin ekonomik durumlarını iyileştirmek için kamu kurumlarıyla iş birliği yapılması gerekiyor."* diyerek bu öneriyi dile getirmiştir. Literatürde, Hall ve arkadaşları (2014), meslek elemanlarının karmaşık süreçleri daha iyi yönetmesi için kurumsal iş birliğinin önemine dikkat çekmektedir.

Toplumsal farkındalık kampanyalarının artırılması ve biyolojik ailelerin ekonomik durumlarının iyileştirilmesi ise iki katılımcı(K1, K7) tarafından vurgulanmıştır. Katılımcı 1, *"Uzman desteği artırılmalı ve toplumsal farkındalık çalışmaları yapılmalıdır."* diyerek bu önerilerin sürecin başarısına katkı sağlayacağını ifade etmiştir. Boss'un (2004) ailelerde sınır belirsizliğinin yüksek olmasının olumsuz sonuçlara yol açabileceğini belirttiği çalışması, bu öneriyi desteklemektedir.

Son olarak, bir katılımcı, çocuğun yüksek yararını gözeten esnek görüşme düzenlemelerinin yapılmasını önermiştir. Katılımcı 13, *"Süreçler çocuğun yararına göre düzenlenmelidir."* diyerek bu tür düzenlemelerin önemine dikkat çekmiştir. O'Reilly ve diğerlerinin (2020) sosyal hizmet uygulamalarında çocuk refahını öncelikli kılan esnek düzenlemelerin etkili bir sistem oluşturduğunu ifade ettiği çalışması bu bulguları desteklemektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma, koruyucu aile hizmetlerini yürüten meslek elemanlarının deneyimlerini, koruyucu ailelerle biyolojik aileler arasındaki ilişkileri ve bu ilişkilerin ekosistem yaklaşımı çerçevesinde nasıl şekillendiğini incelemiştir. Ekosistem yaklaşımı, birey ile çevresel sistemler arasındaki etkileşimi anlamaya yönelik bir çerçeve sunarak, koruyucu aile hizmetlerinde meslek elemanlarının, biyolojik ve koruyucu ailelerle sağladıkları ilişkilerde empati, hassasiyet ve insan odaklı bir yaklaşımın önemini vurgulamaktadır. Bu bağlamda elde edilen bulgular, meslek elemanlarının, iş yükü ve bürokratik

zorluklara rağmen, insan boyutunu göz ardı etmeden dengeli ve hassas bir ilişki yönetimi sergileyerek hem bireysel hem de sistemik düzeyde olumlu sonuçlar doğurduğunu göstermektedir. Ayrıca, meslek elemanlarının, çocuğun biyolojik ailesi ile geçmiş travmalarına rağmen kurdukları ilişkiyi onarma çabalarının, çocuğun psikolojik ve sosyal gelişimi açısından kritik bir öneme sahip olduğu ortaya çıkmıştır.

Araştırmanın bulguları, çocuğun biyolojik ailesiyle kurduğu ilişkinin düzenli tutulması ve duygusal bağların korunması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu durum, mikro düzeyde, meslek elemanlarının biyolojik ailelerle doğrudan kurduğu ilişkiyi önemseyen bir müdahaleyi gerektirir. Biyolojik ailelerin koruyucu aile hizmet sürecinde genellikle pasif bir rol üstlenmesi ve karar alma süreçlerine katılımlarının sınırlı olması, bu ailelerin çocuğa dair bağlarını zayıflatarak çocuğun psikososyal gelişimini olumsuz etkileyebilmektedir. Literatür, biyolojik ailelerin sürece daha fazla katılımının gerekliliğini desteklemektedir. Özellikle uzun süreli koruyucu ailelik durumlarında, biyolojik ailelerle temasın sınırlı olması, sosyal hizmet uzmanlarının çocuğun biyolojik ailesiyle yeniden bir araya gelme çabalarını göz ardı etmelerine yol açabilmektedir. Bu bağlamda, meslek elemanlarının biyolojik ailelerin duygusal zorluklarına empatiyle yaklaşması gerektiği vurgulanmaktadır.

Koruyucu aile ve biyolojik aile arasındaki ilişkiyi uyumlu hale getirme meslek elemanlarının önemli görevlerinden biridir. Bu durum, mezzo düzeyde, iki aile arasındaki ilişkilerdeki uyumu sağlayacak stratejiler geliştirmeyi gerektirir. Biyolojik ailenin koruyucu aileye karşı duyduğu kıskançlık, öfke veya suçluluk duyguları ile koruyucu ailenin biyolojik aileye karşı geliştirdiği direnç veya önyargılar, iki aile arasındaki ilişkiyi zayıflatabilmektedir. Meslek elemanları, bu tür çatışmaları çözmek için her iki aileyle birebir rehberlik yapmalı ve aileler arası iletişimi destekleyici stratejiler geliştirmelidir. Ayrıca, çocuğun eğitim, sağlık ve sosyal gelişimini destekleyen kurumlar arasında koordinasyonu sağlamak, bu düzeydeki bir başka önemli görevdir. Mezzo sistem düzeyindeki etkileşimler, çocuğun refahı ve gelişimi için kritik bir rol oynamaktadır.

Yetersiz ekonomik kaynaklar veya yasal prosedürler, biyolojik ailenin çocukla yeniden bir araya gelmesini zorlaştırabilmektedir. Aynı şekilde, koruyucu ailelerin yasal süreçlerden kaynaklanan kaygıları veya destek mekanizmalarının yetersizliği, meslek elemanlarının ekzosistem düzeyindeki müdahalelerinin önemini artırmaktadır. Sosyal hizmet uzmanları, ailelerin haklarına ilişkin bilgilendirme ve yönlendirme yaparak, yasal ve yapısal engellerin aşılmasında önemli bir rol oynamaktadır. Araştırma, ekosistem düzeyindeki bu yasal ve yapısal engellerin, ailelerin süreçteki katılımlarını sınırladığını ve çözüm odaklı desteklerin önemini ortaya koymaktadır.

Yetersiz ekonomik kaynaklar ve yasal düzenlemelerin etkin kullanılamaması, biyolojik ailenin çocukla yeniden bir araya gelmesini zorlaştırabilmektedir. Aynı şekilde, koruyucu ailelerin yasal süreçlerden kaynaklanan kaygıları veya destek mekanizmalarının yetersizliği, meslek elemanlarının ekzosistem düzeyindeki müdahalelerinin önemini artırmaktadır. Sosyal hizmet uzmanları, ailelerin haklarına ilişkin bilgilendirme ve yönlendirme yaparak, yasal ve yapısal engellerin aşılmasında önemli bir rol oynamaktadır. Araştırma, ekosistem düzeyindeki bu yasal ve yapısal engellerin, ailelerin süreçteki katılımlarını sınırladığını ve çözüm odaklı desteklerin önemini ortaya koymaktadır.

Koruyucu ailelerin toplumsal baskılar veya önyargılarla karşılaşması ve biyolojik ailelerin çocuklarını kaybetmiş olmanın getirdiği sosyal damgalanma ile mücadele etmesi gibi sorunlar, makrosistem düzeyinde ele alınması gereken başlıca sorunlardır. Meslek elemanları, toplumdaki bu tür önyargıları azaltmaya yönelik farkındalık kampanyaları ve koruyucu aile sisteminin önemini vurgulayan eğitim programları düzenleyerek toplumsal bilinci artırabilir. Ayrıca, biyolojik ailelere yönelik eğitim ve rehberlik hizmetlerinin güçlendirilmesi, toplumun genel anlayışını ve desteğini artırarak, koruyucu aile hizmetlerinin daha etkin bir şekilde yürütülmesini sağlayabilir. Araştırma, toplumun koruyucu aile ve biyolojik ailelere yönelik tutumlarının, çocukların refahı üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu ve bu etkileşimin toplumsal düzeyde güçlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Sonuç olarak, araştırma bulguları, meslek elemanlarının biyolojik ve koruyucu ailelerle sağladıkları ilişkilerde, mikrosistem, mezzosistem, ekzosistem ve makrosistem düzeylerinde etkin bir rol üstlendiklerini

göstermektedir. Bu düzeylerdeki etkileşimlerin, çocuğun psikolojik ve sosyal gelişimi için kritik bir önemi vardır. Meslek elemanlarının her düzeyde, ailelerin ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak dengeli bir yaklaşım geliştirmeleri, çocuğun yüksek yararını gözeten bir hizmet sunmalarını sağlayacaktır. Ayrıca, biyolojik ailelerin süreçlere daha fazla dahil edilmesi ve rehberlik hizmetlerinin güçlendirilmesi, çocukların refahı için olumlu sonuçlar doğurabilecektir. Ekosistem yaklaşımının sunduğu çerçeve, koruyucu aile hizmetlerinde meslek elemanlarının çeşitli düzeylerdeki rolünü anlamada ve bu hizmetlerin daha etkili bir şekilde yürütülmesinde büyük katkı sağlamaktadır.

Sınırlılıklar

Bu araştırma, yalnızca koruyucu aile hizmetinde çalışan meslek elemanlarının görüşlerini içermekte ve biyolojik aileler ile koruyucu ailelerin doğrudan katılımını kapsamamaktadır. Bu durum, araştırmanın bulgularının tek bir perspektifle sınırlı kalmasına neden olmuştur. Ayrıca, çalışma belirli bir coğrafi bölge ve örneklem ile sınırlı olup, elde edilen sonuçların genellenebilirliği kısıtlıdır. Görüşmelerin yarı yapılandırılmış ve nitel bir yöntemle gerçekleştirilmiş olması, diğer veri toplama yöntemleriyle elde edilebilecek daha geniş kapsamlı sonuçların dışlanmasına yol açmıştır.

Öneriler

Gelecekte yapılacak araştırmalarda, biyolojik aileler ve koruyucu ailelerin görüşlerinin de dahil edileceği çok yönlü analizlerin yapılması büyük önem taşımaktadır. Bu yaklaşım, sürecin tüm paydaşlarının deneyimlerini daha geniş bir perspektiften ele almayı sağlayarak, elde edilecek verilerin derinliğini artıracaktır. Ayrıca, farklı sosyo-demografik gruplarla yapılan daha geniş kapsamlı araştırmalar, bulguların genellenebilirliğini yükseltecek ve koruyucu aile hizmetlerinin daha sağlam temeller üzerine inşa edilmesine katkı sunacaktır. Nitel araştırmaların yanı sıra, nicel yöntemlerin de kullanılması, elde edilen bulguların daha kapsamlı ve karşılaştırmalı bir şekilde değerlendirilmesine imkân verecektir. Koruyucu aile hizmetlerinde yer alan tüm paydaşların süreçteki rollerini anlamaya yönelik disiplinler arası çalışmalar yapılması, bu alanda geliştirilecek politikalar ve hizmet modellerine önemli katkılar sağlayacaktır.

Meslek elemanlarına yönelik önerilerde, biyolojik ailelerin çocuk bakımındaki rolünü daha iyi anlamalarını ve bu konuda farkındalık kazanmalarını sağlayacak eğitim modüllerinin geliştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bu eğitimler, meslek elemanlarının empati ve hassasiyet temelli yaklaşımlarını güçlendirerek, daha etkili bir hizmet sunmalarına katkı sağlayacaktır. Ayrıca, biyolojik ailelerin karşılaştığı ekonomik ve psikolojik zorluklarla başa çıkabilmelerine yardımcı olmak amacıyla meslek elemanlarının travma odaklı sosyal hizmet yaklaşımlarında daha yetkin hale gelmesi önemlidir. Bu yetkinlik, meslek elemanlarının daha duyarlı ve etkili bir şekilde destek sunmalarına olanak tanıyacaktır. Koruyucu ailelerin, çocukların duygusal gelişimine katkı sağlamalarını desteklemek adına, meslek elemanlarının aile rehberliği becerilerini geliştirmeleri büyük bir gerekliliktir. Bu becerilerin artırılması, koruyucu ailelerin daha sağlıklı ve etkili bir rehberlik sunmalarına olanak tanıyacaktır.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına yönelik öneriler ise, ekosistem yaklaşımı perspektifinde biyolojik ailelerin ekonomik ve psikolojik sorunlarını ele alacak kapsamlı destek programlarının oluşturulmasını içermektedir. Bu programlar, koruyucu aileler ile biyolojik aileler arasındaki iletişimi güçlendirecek ve olası çatışmaları önleyecek bir rehberlik sistemi geliştirmelidir. Ek olarak, meslek elemanlarının iş yükünün dengelenmesi için görev dağılımı gözden geçirilmeli ve hizmet süreçlerinde verimlilik artırıcı düzenlemeler yapılmalıdır. Bu tür düzenlemeler, hem meslek elemanlarının daha verimli çalışmasını hem de hizmetin kalitesinin artmasını sağlayacaktır.

Ekosistem yaklaşımı, koruyucu aile hizmetinde çalışan meslek elemanlarının hem koruyucu hem de biyolojik ailelerle olan etkileşimlerini sistematik bir şekilde değerlendirmelerine olanak tanır. Bu yaklaşımın uygulanabilmesi için, mikro düzeyde, çocuğun her iki aileyle bağlarının güçlendirilmesi ve duygusal destek sağlanması; mezzo düzeyde, aileler arasındaki iletişimin artırılması ve koordinasyon mekanizmalarının geliştirilmesi; ekzo düzeyde, sosyal hizmet sistemlerinin güçlendirilmesi ve yasal düzenlemelerin etkinliğinin artırılması; makro düzeyde ise toplumsal farkındalık çalışmalarının yapılması gereklidir.

KAYNAKÇA

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2023). Çocuk koruma alanında çalışan meslek elemanlarımızı güçlendirmeye devam ediyoruz. https://www.aile.gov.tr/chgm/haberler/cocuk-koruma-alaninda-calisan-meslek-elemanlarimizi-guclendirmeye-devam-ediyoruz/

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2012). *Koruyucu aile yönetmeliği*. Resmî Gazete. Erişim adresi: https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/12/20121214-2.htm

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2014). *Türkiye'de kadın işgücü profili ve istatistiklerinin analizi nihai rapor*. Ankara: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. https://aile.gov.tr/uploads/ksgm/uploads/pages/dagitimda-olan-yayinlar/turkiye-de-kadin-isgucu-profili-ve-istatistiklerinin-analizi-nihai-rapor.pdf

Baker, A.J. L., Creegan, A., Quinones, A, and Rozelle, L. (2016). Foster children's views of their birth parents: A review of the literature. *Children and Youth Services Review*. 67, 177-183

Baltacı, A. (2017). Nitel veri analizinde Miles-Huberman modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1-15.

Barber, J. G., and Delfabbro, P. H. (2009). Children's adjustment to foster care: The role of foster and biological parents. *Journal of Child and Family Studies,* 18(1), 7–19.

Baykara Acar, İ., ve Acar, H. (2002). Ekolojik Sistem Kuramı ve Sosyal Hizmet. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Dergisi,* 13, 15–24.

Baysal, A. E. (2017). *Koruyucu aile uygulamaları ve sonuçları: İstanbul örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, İstanbul.

Berridge, D. (2007). Theory and explanation in child welfare: Education and looked-after children. *Child ve Family Social Work,* 12(1), 1–10.

Boss, P. (1988). *Family stress management.* Newbury Park, CA: Sage Publications.

Boss, P. (1999). *Ambiguous loss: Learning to live with unresolved grief.* Cambridge, MA: Harvard University Press.

Boss, P. (2002). Ambiguous loss: Working with families of the missing. *Family Process,* 41, 14–17.

Boss, P. (2004). Ambiguous loss research, theory, and practice: Reflections after 9/11. *Journal of Marriage and Family,* 66, 551–566.

Bowlby, J. (1982). Attachment and loss: Retrospective and prospective. *American Journal of Orthopsychiatry,* 52, 664–678.

Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design.* Cambridge, MA: Harvard University Press.

Cantos, A. L., Gries, L. T., ve Slis, V. (1997). Behavioral correlates of parental visiting during family foster care. *Child Welfare,* 76, 309–329.

Cleaver, H. (2000). *Fostering children: A study of outcome, children, family and environment.* London: Routledge.

Corbin, J., and Strauss, A. (2008). Basics of qualitative research techniques and procedures for developing grounded theory (third edition). Los Angeles, USA: Sage.

Creswell, J. (2008). *Nitel araştırma yöntemleri* (M. Bütün ve S. B. Demir, Çev.). Ankara: Siyasal.

Danış, Z. (2006). Davranış bilimlerinde ekolojik sistem yaklaşımı. *Aile ve Toplum*, 8(3), 45-53.

Daşbaş, S. (2015). Koruyucu Aile Hizmetinin Koruyucu Aileler Ve Biyolojik Çocukları Üzerindeki Etkisi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 26(1), 65-88.

Dursun, Y., Benk Ayaz, A. M., Çelebi, N. B., Şişmanlar, Ş., vd. (2023). Koruyucu aileden biyolojik aileye dönüş: olgu sunumu. *Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Çalışmaları Dergisi*, 4(1), 152-169.

Epstein, J. L., and Sanders, M. G. (2002). *School, family, and community partnerships: Preparing educators and improving schools.* Boulder, CO: Westview Press.

Ervüz, C. (2022). Türkiye'de Çocuk Koruma ve Bakım Sistemi. N. Çalış ve O. Zengin (Ed.), *Multidisipliner Perspektiften Sosyal Boyutuyla Çocukluk ve Gençlik* içinde (s. 85-118). Efe Akademi Yayınları.

Ervüz, C. (2024). *Koruyucu Annelerin ve Koruyucu Aile Hizmet Modelinden Yararlanan Çocukların Bağlanma Stilleri ve Bağlanma Stillerine İlişkin Deneyimleri* (Doktora tezi). Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Fahlberg, V. (1991). *A child's journey through placement.* Jessica Kingsley Publishers

Farmer, E. M. Z., Burns, B. J., Chapman, M., Phillips, S. D., Angold, A., and Costello, E. J. (2001). Use of mental health services by youth in contact with social services. *Social Service Review,* 75, 605–624.

Farmer, E., and Lutman, E. (2012). Working effectively with neglected children and their families: Understanding their needs. *British Journal of Social Work,* 42(5), 849–867.

Farmer, E., and Lutman, E. (2014). Working effectively with neglected children and their families: Understanding their needs and the systems that support them. *Child Abuse Review,* 23(1), 69–80.

Farmer, E., and Owen, M. (1995). *Child protection practice: Private risks and public remedies.* London: HMSO.

Fuentes-Peláez, N., Amorós, P., and Inchaurrondo, A. M. (2013). *The biological family from the perspective of kinship fostered adolescents.* Repositori UdL. https://repositori.udl.cat/bitstream/10459.1/48302/1/019739.pdf

Görgeç, B. (2011). *Türk medeni kanununda velayet hükümleri ve özellikle çocuğun korunması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi].

Grigsby, R. K. (1994). Maintaining attachment relationships among children in foster care. *Families in Society: The Journal of Contemporary Human Services,* 75, 269–276.

Haight, W. L., Kagle, J. D., and Black, J. E. (2003). Understanding and supporting parent-child relationships during foster care visits: Attachment theory and research. *Social Work,* 48, 195–207.

Hall, C., Juhila, K., and Matarese, M.(2014). Discourse analysis of 'ordinary' social work. In C. Hall et al. (Eds.), *Analysing social work communication: Discourse in practice* (pp. 173–180). London: Routledge.

Hardenstedt, H., Linde, S., and Ponnert, L. (2024). Aiming for participation of foster children within organizationally specialized social services: a bureaucratic or a relational act? *Nordic Social Work Research*, 1–15.

Hasenfeld, Y.(2010). *Human Services as Complex Organizations*. Sage

Haugaard, J., and Hazan, C. (2002). Foster parenting. In M. Bornstein (Ed.), *Handbook of Parenting* (pp. 313–328). Lawrence Erlbaum.

Hedin, L. (2015). Good relations between foster parents and birth parents: a swedish study of practices promoting successful cooperation in everyday life. *Child Care in Practice*, 21(2), 177-191.

Hess, P. (1987). Parental visiting of children in foster care: Current knowledge and research agenda. *Children and Youth Services Review, 9*(1), 29–50.

Hughes, D. A. (2009). *Attachment-focused parenting: Effective strategies to care for children.* New York: W. W. Norton ve Company.

Karataş, K. (2007). Türkiye'de Çocuk Koruma Sistemi Ve Koruyucu Aile Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme. Toplum Ve Sosyal Hizmet, 18(2), 7-20

Kılıç, S. (2018). *Sosyal sermayenin koruyucu aile hizmet modelindeki yeri ve bu alanda yapılan akademik çalışmaların analizi* (Yüksek Lisans Tezi). Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yalova.

Koç, T. (2016). *Türkiye'de koruyucu aile hizmetinin etkinliğinin artırılmasına yönelik çözüm önerileri: Türkiye ve Hollanda karşılaştırması* (Yüksek Lisans Tezi). Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.

Koşar Güran, N. (1989*). Sosyal hizmetlerde aile ve çocuk refahı alanı*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Kozaman, S., ve Şengezer, B. (2013). Sosyo-ekolojik sistem yaklaşımı bağlamında Türkiye'de çevresel değişimler ve sosyo-ekonomik yapı ilişkisi. *Megaron*, 8(3), 179-189.

Littner, N. (1975). The importance of natural parents to the child in placement. *Child Welfare,* 54, 175–181.

Lockwood, K. K., Friedman, S., and Christian, C. W. (2015). Permanency and the foster care system. *Current Problems in Pediatric and Adolescent Health Care*, 45(10), 306-315.

Macmillan, R., and Hagan, J. (2004). Social resources and the adverse outcomes of divorce for children. *Social Forces,* 83(1), 239–266.

Mallon, G., and Leashore, B. (2002). Preface. *Child Welfare,* 81, 95–99.

Martinez, J., Rider, F., and Wilkes, J. (2014). Fostering resilience: The impact of biological family connections. *Journal of Family Studies,* 20(4), 315–330.

McWey, L. M., Acock, A., and Porter, B. E. (2010). The impact of continued contact with biological parents upon the mental health of children in foster care. *Children and Youth Services Review,* 32, 1338–1345.

Millham, S., Bullock, R., Hosie, K., and Haak, M. (1986). *Lost in care: The problems of maintaining links between children in care and their families.* Gower.

Mitchell, M. B., Kuczynski, L., Tubbs, C. Y., and Ross, C. (2009). We care about care: advice by children in care for children in care, foster parents and child welfare workers about the transition into foster care. *Child ve Family Social Work*, 15(2), 176–185.

Moyers, S., Farmer, E., and Lipscombe, J. (2006). Contact with family members and its impact on adolescents and their foster placements. *The British Journal of Social Work, 36*(4), 541–559. https://www.jstor.org/stable/23720954

Neuman, W. (2012). *Toplumsal araştırma yöntemleri: Nitel ve nicel yaklaşımlar* (S. Özge, Çev.). Ankara: Yayın Odası.

Newquist, J., Ladd, L. D., and Cooley, M. E. (2020). *Processing the removal and managing the moves or removals of foster children: A qualitative exploration of foster parents' experiences*. *Child and Adolescent Social Work Journal, 37*(6), 651-666. https://doi.org/10.1007/s10560-020-00652-w

O'Reilly, L. (2020). The introduction of attachment play in child and family social work: Optimising connection, emotional release, and supporting challenging behaviour. *The Irish Social Worker*, 2020, 67–76.

Palareti, L., and Berti, C. (2009). Foster families: Resources for social and emotional development in children. *Child ve Family Social Work,* 14(2), 232–241.

Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods.* Thousand Oaks, CA: Sage.

Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (M. B. Demir, Çev.). Ankara: Pegem Akademi.

Pecora, P. J., Kessler, R. C., Williams, J., O'Brien, K., Downs, A. C., English, D., and White, J. (2010). *What works in foster care? Key components of success from the Northwest foster care alumni study.* Oxford University Press.

Roberts, D. (2002). *Shattered bonds: The color of welfare.* New York: Basic Civitas Books.

Rubin, A., and Babbie, E. R. (2016). *Empowerment series: Research methods for social work.* Boston: Cengage Learning.

Salas Martínez, M. D., Fuentes, M. J., Bernedo, I. M., and García-Martín, M. A. (2016). Contact visits between foster children and their birth family: The views of foster children, foster parents, and social workers. *Child & Family Social Work, 21*(4), 473–483. https://doi.org/10.1111/cfs.12163

Salim, M. (2011). *Geçmişten günümüze Türkiye'de çocuk koruma politikaları ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Isparta.

Samuels, G. M. (2009). *Ambiguous loss of home: The experience of familial (im)permanence among young adults with foster care backgrounds*. *Children and Youth Services Review, 31*(12), 1222-1228. https://www.academia.edu/download/44561772/Ambiguous_loss_of_home_The_experience_of20160409-15450-1gdy4s0.pdf

Sar, E. (2021). Çalışma hayatında kadın istihdamı ve Türkiye'de yansımaları. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi, 4*(1), 20-40.

Schofield, G., and Beek, M. (2005). Providing a secure base: Parenting children in long-term foster care. *Attachment & Human Development, 7*(1), 3–26.

Şimşek, Z., Erol, N., Öztop, D., ve Munir, K. (2007). Kurumlarda yetiştirilen Türk yetimhanelerindeki çocuk ve ergenlerde öğretmenler tarafından bildirilen duygusal ve davranışsal sorunların yaygınlığı ve öngörücüleri ile toplum kontrolleri karşılaştırılmıştır. *Çocuk ve Gençlik Hizmetleri İncelemesi,* 29, 883–899. doi: 10.1016/j.childyouth.2007.01.004.

Tezel, Z., Demirel, B., ve Kaya, Z. Ş. (2018). Ailelerin koruyucu aile olmaya karar vermelerinde etkili olan etmenler ile koruyucu aile olmanın anlam ve önemi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi, 19*(43), 15-36.

Turner, F., Kainth, G., and MacDonald, S. (2023). *A qualitative examination of how foster carer commitment relates to short-term foster care for children*. *Child Abuse & Neglect, 137*, 105217. https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2023.105217

Wegar, K. (2000). *Adoption, family ideology, and social stigma: Bias in community attitudes, adoption research, and practice*. Family Relations, 49(4), 363-370.

WHO. (2020). Child maltreatment. 02.10.2024 tarihinde https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/child-maltreatmet adresinden erişildi.

Wirzén, M., and Lindgren, C. (2020). "It should not only be these kinds of sunshine stories": Social workers' discussions about 'past difficulties' as an important theme in adoption assessment interviews. *European Journal of Social Work, 24*(4), 578–590. https://doi.org/10.1080/13691457.2019.1709160

Yurdakul, A. (2016). *Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı kurum bakımında kalan çocuklarla koruyucu aile yanında kalan çocukların benlik saygısı ve psikososyal gelişimleri arasındaki farklılıkların incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.

Zlotnick, C., Kronstadt, D., and Klee, L. (1998). Foster care children and family homelessness. *American Journal of Public Health, 88*(9), 1368–1370. https://doi.org/10.2105/AJPH.88.9.1368